

Een vredesconferentie te Posso,

door PH. H. C. HOFMAN.

Reeds geruimen tijd, naar men beweert 12 jaar, was de woeste bergstam der To Napoe in oorlog met dien der To Onda'e.

Eerstgenoemde stam woont ongeveer drie dagreizen ten Westen van de Possorivier, verscholen achter het hooge Tinebagebergte. De geheele sterkte der To Napoe wordt op 1000 zielen geschat. Van deze 1000 Napoe behooren stellig $\frac{3}{4}$ tot den slavenstand. Het overgrootste deel der slaven is geroofd in den krijg met naburige stammen.

De To Onda'e bewonen een landstreek, die ruim één dagreis ten Oosten van de Possorivier is gelegen. Wat getalsterkte betreft zijn de To Onda'e de meerderen van de To Napoe, maar in dapperheid staan zij verre bij dezen ten achter.

Deze oorlog heeft zijn ontstaan te danken aan het niet nakomen van eene belofte door de To Onda'e gedaan. De To Napoe beoorloogden aanvankelijk de lieden van Tamoengkoe Dena, een dorp ten N. van het Possomeer gelegen. Maar toen dezen zagen, dat zij de nederlaag zouden lijden, riepen zij de hulp der To Onda'e in, welke vredestitchers zeven slaven als oorlogsschatting aan de overwinnaars, de To Napoe, beloofden. In plaats van zeven slaven betaalden de To Onda'e er echter maar één. Dit schenden van hunne belofte had ten gevolge, dat de To Onda'e door de To Napoe wërden beoorloogd. Met kortere of langere tusschenpoozen vielen de ruwe To Napoe het land der To Onda'e binnen, brachten de bevolking in rep en roer, belegerden hunne dorpen en snelden verscheidene koppen.—

Vergeleken met onze moderne oorlogen zijn deze „verscheidene” koppen slechts een bagatel, maar in aanmerking nemende de dunne bevolking van Midden Celebes en de zeer primitieve wijze van oorlogvoeren, is het getal vrij groot. Men vergete ook niet, dat een oorlog steeds als een godsoordeel wordt beschouwd. Al valt er aan ééne zijde slechts één man, dan is reeds uitgemaakt, dat de andere partij gelijk heeft. En daar het meestal te doen is om dit te bewijzen, zoo stelt de overwinnende partij zich met weinig tevreden. Het aantal gevallen van Onda'e in den geheelen oorlog wordt op 300 geschat. Bovendien vallen de To Napoe steeds het vijandelijke land binnen, wanneer de rijstooft staat binnen gehaald te worden. Zelfen vinden zij dus voedsel in overvloed, maar de bewoners van zulke streken kunnen niet oogsten, waarvan groote ellende het gevolg is. Zoo handelden de To Napoe ook bij het beoorlogen van de To Onda'e. De Onda'e leden nederlaag op nederlaag. Naar Napoe gaan om wraak te nemen durfde men niet, men voelde zich niet sterk genoeg. Waar moest dat heen? De Napoe traden hoe langer zoo driester op, want ook hier verlevendigen overwinningen den moed.

Papa i Melempo, het hoofd der To Kadomboekoe, wonende te Tomasa, werd door de To Onda'e aangezoekt om als bemiddelaar op te treden, ten einde den vrede te bewerken. Genoemd hoofd nam dat aanzoek aan en maakte zich gereed om naar het land der To Napoe op te trekken, om daar de vredesonderhandelingen te openen. Nu brengt het landsgebruik hier mede, dat zulk een tusschenpersoon niet slechts zijn krachten gratis ten dienste der gemeenschap stelt, neen, hij moet bovendien een zeker aandeel van de te betalen oorlogsschatting voor zijne rekening nemen. Om aan die verplichting te kunnen voldoen wordt hij natuurlijk gesteund door zijn stam. Daar echter in dit geval de vredesvoorwaarden stellig vrij zwaar zouden zijn, klopte Papa i Melempo

om hulp aan bij den Heer Engelenberg, destijds Controleur in de Tominibocht, evenals bij de BB. Adriani en Kruijt. Dat was niet te vergeefs. Eerstgenoemde nam op zich den prijs van twee slaven — d.i. in dit geval 100 gulden — te voldoen, onder deze voorwaarde, dat de Controleur bij de vredesluiting mede recht van spreken zou hebben, om zoo mogelijk het barbaarsche gebruik van het slachten van een mensch, dat tot nu toe bij het sluiten van vrede steeds heerscht, te weren.

Dat de B.B. Adriani en Kruijt ieder den prijs van één slaaf voor hunne rekening namen, was natuurlijk voor Papa i Melempto en de zijnen, onder wie het Evangelie wordt verkondigd, het beste bewijs, dat zij inderdaad medeleven met de bevolking en hare belangen willen behartigen.

Aldus voorbereid trok Papa i Melempto met vele makkers naar Napoe. Dit geschiedde in het jaar 1901. Meer dan een maand bleef men daar. Het resultaat van de onderhandelingen was, dat de To Napoe den vrede wilden, wanneer de volgende oorlogsschatting werd opgebracht: 9 slaven, 9 buffels, 9 groote stukken katoen, 90 kleinere stukken goed, zooals hoofddoeken enz. Een deel hiervan werd terstond voldaan n.l. 3 slaven, al de buffels (in den vorm van zout), 2 stukken katoen en 20 kleinere stukken goed. Het overige zou later door de To Napoe gehaald worden, wanneer n.l. de vrede officieel gesloten zou worden.

„Wanneer zult gij komen?” Zoo vroeg Papa i Melempto aan Oema i Soli, het hoofd der To Napoe, „over een maand?” Neen dat was te spoedig. „Over drie jaar?” Dat was te lang. „Bepaal gij zelf dan den tijd”, zoo eindigde Papa i Melempto.

De afspraak van Oema i Soli was nu, dat men over drie maanden te zamen zou komen, om officieel vrede te sluiten en de rest der personen en goederen in ontvangst te nemen. Zoo scheidde men. Men houde in 't oog, dat door de Napoe niemand van Papa i Melempto's makkers bij deze voorloopige

besprekingen was toegelaten. Geen enkele getuige dus. Dat ook Papa i Melemo dit verdacht voorkwam, blijkt wel hieruit, dat hij zijn zoon Tantowi, die te Tomasa op school ging, de vredesvoorwaarden liet opschrijven. Het briefje werd bij zijn thuiskomst zorgvuldig door hem in een kistje weggelegd.

Wij schrijven nu September 1905. Drie jaar ruim hebben de To Napoe vergeefs op zich laten wachten om bovenstaande zaak af te doen. Hun gewone taktiek om alles slepende te houden! Maar nu hebben ze drie maanden geleden touwtjes (ojoe) gezonden aan de betrokken partijen om te vergaderen. In zulke touwtjes zijn zóóveel knopen gelegd als er nog nachten moeten verlopen alvorens de bijeenkomst zal plaats hebben. Door elken dag een knoopje af te snijden van het touwtje, weet men precies, wanneer men op reis moet gaan om op tijd ter plaatse te komen.

Hier te Tomasa en in de naburige dorpen bracht die tijding heel wat beweging, want met Papa i Melemo, zouden velen mede trekken. De zwaarden werden extra aangezet, de lanssen gepunt, de beste plunjes voor den dag gehaald, want ieder wilde zoo voordeelig mogelijk voor den dag komen.

Papa i Melemo, die wegens zijn wankele gezondheid niet kon loopen, vertrok eenige dagen vroeger dan het gros zijner makkers, in een prauw.

Op den middag van den 20en Juni kwamen eenige hoofden met hunne slaven op de voorgalerij van ons huisje. Zij hadden beloofd mij af te komen halen, wanneer zij naar de vergadering zouden vertrekken, want aanstonds was het plan in mij opgekomen deel te nemen aan deze vredesconferentie. Zoo vertrok ik met een twintigtal onzer Toradja's dienzelfden dag. Het terrein van samenkomst was niet ver van Tomasa: slechts drie uur loopens. 't Was een heerlijke vlakte aan de samen-vloeiing van de Roemoeroe met de Possorivier. Ieder zocht hier de beste gelegenheid uit. „Wie 't eerst komt, wie 't eerst

maant". Onze club trof het nog goed, want een tuinhuisje op den Oostelijken oever der Possorivier bood ruimte voor ons allen. Het viel ons al direct tegen te vernemen, dat de To Onda'e nog niet gekomen waren, want dat beteekende eenige dagen langer samen zijn. Maar een Toradja trekt zich tijdverlies niet hard aan, om de eenvoudige reden, dat het begrip „tijd" hem vrij wel vreemd is. Wat bij hem zwaarder weegt, is de kwestie van de maag. Hoe zal men aan voedsel komen, wanneer honderden te zamen enkele dagen op één en dezelfde plaats vertoeven, vooral als de rijstooft nog te velde staat? Zelf brengt men niets mede. De slaven gaan geregeld nit naar de naastbijliggende dorpen en vragen aan de bewoners voedsel voor hunne heeren (meroeroe).

Ook nu brachten zij niet anders dan mais mede. In het bosch hakte men een boomsoort (lelangi), waarvan het eenigszins bittere merg als groente werd gebruikt bij de geroosterde mais. Het is dus niet te verwonderen, dat ook de Toradja's niet langer dan hoog noodig in zoo'n grooten getale bijeen willen zijn.

Toch gingen de beide volgende dagen met vergeefsch wachten voorbij. Voor mij waren ze echter niet vergeefs, want ik had gelegenheid velen te ontmoeten, die ik nog nimmer te voren gesproken had. Den ganschen dag moest ik mijn ooren wagewijd open zetten en met aandacht luisteren, of zelf het woord voeren. Kwamen we tegen het vallen van den avond, na een verfrisschend bad in de Posso, weer in onze hut bijeen en was onze gezamenlijke maaltijd afgelopen, dan zaten we bij het schijnsel eener kaars onder het genot van een kop thee, die ik liet zetten, dikwijls tot in den nacht door te praten. Mijn notitieboekje was steeds mijn trouwe metgezel. Voor mij nog vreemde woorden of uitdrukkingen noteerde ik geregeld en velen hielpen mij om de beteekenis ervan duidelijk te maken.

Een dier avonden vertelde men mij met grooten ernst, dat

een hunner makkers spoorloos verdwenen was. Links en rechts had men vruchteloos gezocht. Men verdacht de To Napoe reeds van dien man opgepikt te hebben. Een vruchtbaar onderwerp om op voort te borduren, om de dapperheid en de streken der To Napoe breed uit te meten. Maar toen we den volgenden avond reeds op een rijtje lagen om te gaan slapen, fluisterde mijn buurman mij in 't oor: „mijnheer het „is nu gebleken, dat onze makker uit vrees voor de To Napoe „het kamp heeft verlaten en op den loop is gegaan; hij is „zelfs 's nachts de Possorivier in een prauw overgestoken.” Ik kon niet nalaten hartelijk te lachen om zoo'n held, maar mijn buurman verzocht mij dat niet meer te doen, „want”, voegde hij er aan toe, „wij zijn allen zeer beschaamd, dat onze broeder is weggelopen.”

„Maar hoe zult ge u houden tegenover de To Napoe?” vroeg ik. „Wel mijnheer, wij hebben reeds aan hen verteld, dat de man idioot is!” Onnoodig te zeggen, dat een To Napoe ook weet wat hij van dat idioot-zijn denken moet.

Den volgenden dag hadden we zekerheid, dat de To Onda'e nog twee dagen op zich zouden laten wachten, waarom ik besloot naar een onzer zendingsposten te gaan, om het werk van den goeroe daar na te gaan.

Bij mijn terugkomst aan den vroegen morgen van 24 Juni waren de To Onda'e aangekomen. Er waren nu drie groote kampen, maar op vrij grooten afstand van elkaar, zoodat men niet den indruk kreeg, dat ongeveer 600 lieden bij elkaar waren.

Aan den Oostelijken oever van de Possorivier waren de lieden van Papa i Melempe in grootere en kleinere hutten gekampeerd. De To Onda'e lagen op denzelfden oever in kleinere in der haast opgeslagen bladerhutten. Op den Westelijken oever vond men de To Napoe, bijna 200 in getal.

In eene vergadering uitsluitend gehouden door Papa i Melempe en de zijnen werd nog eens uiteen gezet, hoe hunne

houding zou zijn als tusschenpersoon. De groote kwestie was nl, deze: Zou men den To Napoe toestaan bij de berekening der oorlogsschatting terug te gaan tot het allereerste begin van den oorlog — want deze oorlog liep over verscheidene schijven — en dus eveneens toestaan, dat al de betrokken stammen door de overwinnaars beboet zouden worden, of moest de zaak tot de To Onda'e en de To Napoe beperkt blijven? De To Napoe wilden natuurlijk het eerste, dan was er het meest te verdienen. Maar Papa i Melempo sneed den To Napoe direct den pas af. Hij verklaarde aan de zijnen, dat men alleen gekomen was om vrede te maken tusschen Onda'e en Napoe; dat men alleen den tegenwoordigen stand van zaken aanvaardde en de vroegere partijen er buiten liet. Hij gebruikte daartoe het beeld van een boom, zeggende: „wij weten niets van de wortels, wij weten niets van den stam, wij weten niets van de takken.” Slechts van den „top” wisten zij dus af.

Vervolgens gingen enkele hoofden naar het kamp der To Napoe. Daar gekomen zagen we drie lange rijen zeer lage hutten, waarin men onmogelijk rechtop kon staan. Papa i Melempo en ik namen plaats tegenover Oema i Soli, het hoofd der To Napoe, die omgeven was door tal zijner voornaamste stamgenooten. Na een afgemeten groet ging het Napoehoofd kalm door met het signur snijden in zijn zwaardscheede. Nooit zal een Toradja, wat men bij ons noemt, met de deur in huis vallen. Dat vindt men onbeleefd. Eerst gaat de sirihruij rond, daarna komen de „koetjes en kalfjes” voor den dag.

Het was den Napoe maar half naar den zin, dat een Hollander bij de besprekingen was. Daar zou ongetwijfeld wel wat achter steken! Maar toen ik vertelde, dat ik de pandita was en met geen andere bedoeling kwam dan om de rol van toeschouwer te vervullen, had men er vrede mede.

„Is het in Holland ook zoo koud als in ons land?”

vroeg een der To Napoe mij (Napoe ligt vrij hoog). Ik vertelde voor hunne ooren wondere dingen:

„In uw land doen uwe tanden pijn als ge het water uit de „rivier drinkt, maar zie in Holland zijn er maanden, dat het „water heel niet te drinken is, want het wordt hard (stolt), „zóó hard, dat menschen er op kunnen wandelen; maar komt „de zomer dan wordt het water weer vloeibaar en is het vaak „warmer dan in uw land”.

Na dergelijke aanloopjes genomen te hebben, ging men tot behandeling der zaken over, die spoedig waren afgedaan. Papa i Melemo zei tot Oema i Soli: „wij komen alleen om vrede te maken tusschen U en de To Onda'e; van den oorsprong van dezen oorlog weten wij niets af. Vindt ge het goed, dat we overmorgen allen te zamen komen in eene groote vergadering en daar de zaak in eens beslechten?” Na eenig heen en weer praten werd dit voorstel goedgevonden. Kort daarop namen we afscheid.

De volgende dag ging stíl voorbij. Eenige afgezanten van Papa i Melemo hielden een kleine vergadering met de To Onda'e, die ook goed vonden om de zaak af te doen.

Den 26en Juni blakerde het Oostersche zonnetje met al zijn kracht. Het open veld was het Vredespaleis, zoodat naar schaduw vergeefs werd omgezien. Meer dan 500 lieden waren in dicht opeengedrongen kring gezeten op het grasveld, dat nu een schilderachtig gezicht opleverde. De zon schitterde op de honderden pieken der lanssen, die in lange rijen in den grond gestoken waren. De groote verscheidenheid van kleuren der bonte hoofddoeken was een lust voor de oogen. De hoofden geurden met zwarte jasjes, nog wel met zilveren tressen afgewerkt. Toen allen bijeen waren, kwam er bericht, dat Papa i Melemo niet kon komen; hij was te uitgeput. Daarom zouden zijn vertegenwoordigers met de andere partijen de zaak afdoen. Het Napoe-hoofd verklaarde toen nogmaals, dat hij den vrede wilde. Hij telde intusschen

acht kleine stukjes hout voor zich neer, m.a.w. nog acht slaven moesten betaald worden als oorlogsschatting. Dat was dus twee meer dan de afspraak was. Hierover werd lang getwist, maar men werd het niet eens. Dit artikel der vredesvoorwaarden besloot men tot den volgenden morgen ter zijde te leggen; het zou dan met Papa i Melemo zelven afgedaan worden.

Daar trokken eenige To Onda'e eensklaps aller aandacht. Zij voerden eene vrouw met zich mede, die aldoor lamenteerde en schreide en angstig riep: O doodt mij toch niet!" Als een deel van de oorlogsschatting werd zij aan de To Napoe gegeven, die haar onmiddelijk vervoerden naar hun land.

Het zijn steeds slaven, die uitgeleverd worden en dan natuurlijk niet de meest geliefde en getrouwe. Vaak is er een steekje aan hen los. Zij zijn, zooals de Toradja's het uitdrukken „ondeugend!" Dit ondeugend zijn bestaat dan vooral hierin, dat zij niet willig genoeg zijn jegens hun heer; ook wel, dat zij zich op sexueel gebied te veel vrijheden veroorloven. De zonden der slachtoffers worden intusschen voor zulk eene gelegenheid breed uitgemeten, omdat men zijn geweten wil stillen en zich wijs maken, dat zij den dood verdiend hebben. Vaak zegt men: hij of zij zal wel de schuld hebben, anders zou men hem of haar niet dooden, maar wat de schuld is, weet het hoofd het beste te zeggen. Vraagt men het nu aan het hoofd, dan zegt deze eenvoudig; „O, 't is een ondegende kerel of een ondegend wijf." Dikwijls maakt hij er zich af met te zeggen: „er moest toch iemand uitgeleverd worden." Ook geeft men wel blinden, stommen, onwijzen of dergelijke minderwaardigen,

Intusschen was een buffel naderbij gebracht om gedood te worden.

Wanneer een vrede gesloten wordt, scharen de beide partijen zich tegenover elkander om een buffel. Zoowel door de overwinnaars als door de overwonnenen wordt ten aan-

sehouwe van velen een lans in het dier geworpen, of het wordt door zwaardhouwen van beide partijen gedood. Ieder van dezen ontvangt daarna de helft van het offerdier. Men richt daarna een maaltijd aan en smult gezamenlijk. De vredespijp, die Jules Vernes zijn jonge vrienden zoo vaak te rooken geeft, ontbreekt echter. Wel pruimt men sirih. Is de maaltijd afgelopen, dan ontvangt iedere partij één hoorn van den buffel. Ieder weet, dat men hier mede te kennen wil geven: Verbreekt gij den vredesband, die nu gelegd wordt, dan zal deze buffelhoorn u dooden. Dat is de wraak der goden. Vervolgens wisselen twee afgevaardigden der partijen van zwaard en speer, waarmede men wil zeggen: Wanneer gij den nu gesloten vrede verstoort, zult gij door uw eigen zwaard of speer gedood worden.

Zoo geschiedde ook nu. Een deel der verzamelden bleef in de vergadering, anderen spoedden zich naar den buffel. De lansen werden geworpen, met het zwaard er op ingehakt; het offerdier werd verdeeld en gezamenlijk gegeten. Elke partij ontving een buffelhoorn, zwaard en speer werden geruild.

Wanneer het niet al te groote geschillen betreft, is het vredesluit en op deze wijze voldoende. Ditmaal echter niet, zooals hierna zal blijken.

Na het dooden van den buffel ging men voor dien dag weer uiteen, maar den volgenden morgen was men al vroeg in de hut van Papa i Melempo vereenigd. De To Napoe kwamen de aangeboden katoenen goederen nazien, die mede als oorlogsschatting werden gegeven. Het is nl. de gewoonte, dat eenigen der uit te leveren slaven vervangen mogen worden door katoenen goederen, zout of buffels. De waarde van een slaaf wordt in zulke gevallen op 20 rijksdaalders geschat. De stapels goederen werden den To Napoe voorgelegd. IJverig werd ieder lapje, groot of klein, nagezien of het wel de bepaalde lengte had. Het was om kriebelig van te worden,

de manier, waarop die ruwe krijgers alles zaten na te pluizen. Ze leken wel kruideniers, die hun krenten aan het uitzoeken waren. Behoudens enkele wijzigingen werden de goederen echter geaccepteerd.

Na den maaltijd zou het verschil der geëischte slaven ter sprake komen. Een oogenblik met Papa i Melemo alleen zijnde, zei hij tegen mij: „Maar wat zal ik doen, als de To Napoe hun eisch blijven handhaven?” De eerzucht en den rechtmatigen trots van dit hoofd kennende antwoorde ik: „U geeft volgens vroegere afspraak, dus volgens recht. Dan moet U er niets bijdoen. Geeft ge meer, dan zeggen de tegenstanders, dat ge het uit v r e e s doet, niet om de zaak spoedig te beëindigen. Zij denken toch al, dat ieder hen vreest, maar dan zullen ze het uitbazinen aan ieder, die 't maar hooren wil: Zie zelfs Papa i Melemo vreest ons, hoe dapper hij overigens ook zijn moge.”

Ik geloof dat mijn woord pakte.

Ten slotte spraken we over het briefje, dat indertijd door zijn zoon Tantowi in Napoe geschreven was, vermeldende alle vredesvoorwaarden, die destijds door de To Napoe gesteld waren. Daar Tantowi nog niet teruggekeerd was van zijne reis met Br. Kruijt, kon men het briefje niet in handen krijgen. Wat nu te doen? Spoedig had ik een nieuw epistel gereed, dat als bewijsstuk moest dienen, want hoewel van mijne hand, was het toch de brief van Tantowi! Ik haastte mij nu naar een naburig dorp, boven op een berg gelegen. Men had daar mijne hulp ingeroepen voor het oude dorps-hoofd, dat zwaar ziek lag. Nauwelijks was ik boven of een hevig onweder barstte los en de regen viel in stroomen neer. Hierdoor werd ik verhinderd de middagvergadering bij te wonen, maar 's avonds hoorde ik in onze hut de geheele toedracht der zaak.

De beide hoofden zaten weldra tegenover elkander. Ze vormden een groot contrast die twee: Oema i Soli, het Na-

poehoofd, een flinke, forsche, breedgeschouderde kerel, maar met een valschen trek op zijn gezicht en een valschen blik in zijn oogen. Papa i Melemo daarentegen een kleine, tengere, bijna uitgeteerde figuur, maar met open oogopslag.

Het hoofd der To Napoe beweerde heel goedmoedig, dat Papa i Melemo allicht vergeten was hoe groot het getal beloofde slaven was. „Ik vergeet wel eens wat” zei daarop Papa i Melemo schamper, „b.v. mijn speer of mijn zwaard, maar ik vergeet niet, wat ik als vredesvoorwaarden heb geaccepteerd. Het was niet toevallig, dat ge eenige jaren geleden niemand der mijnen tegenwoordig liet zijn bij de vredesonderhandelingen.”

Dit alles baatte echter niets, Oema i Soli bleef bij zijn eisch van elf slaven.

„Dan hebt ge hier het bewijs, dat ik mij niet vergis, als ik beweere, dat ik maar negen slaven beloofd heb” en meteen toonde Papa i Melemo triomfantelijk den brief van zijn zoon Tantowi, dien deze indertijd te Napoe geschreven had.

Mis hoor, als ge vermoedt, dat de To Napoe zich gewonnen gaven. Heel leuk zei Oema i Soli: „hoor eens oudere broeder, met dat geschrijf houden we ons niet op, dat zijn maar krab-bels!” De hartstochten waren nu hevig in beroering gebracht. Als kemphanen zat men tegenover elkander. Niemand wilde van toegeven weten. Het was nu voor beide hoofden de vraag, wie de sterkste zou blijken te zijn.

Maar Papa i Melemo raakte uitgeput, zijn zwakke krachten begaven hem.

„Uw eisch is onbillijk en daarom willig ik dien niet in”; na deze woorden strekte Papa i Melemo zich op zijn matje uit. Oema i Soli sprong op en verliet woedend de hut, waarin men was samengekomen. Alle vergaderden keken elkaar als verslagen aan, want nu zou, na zooveel dagen samen geweest zijn, de vrede nog niet tot stand komen en het land dus nog in onrust blijven. Het was een benauwende stilte,

die volgde. Maar eindelijk deden twee voorname hoofden — Papa i Wunte en Tarame — bemiddelingsvoorstellen aan Papa i Melemo. Zie, wanneer gij het verschil samen deelt, de een dus één slaaf meer geeft en de ander één slaaf minder vraagt, dan is de kwestie voor U beiden eervol opgelost want noch Oema i Soli, noch gij zijt dan overwonnen." Dit viel in goede aarde. Het voorstel werd aan het hoofd der To Napoe overgebracht en. . . . aangenomen.

Eind goed alles goed. Voor de zon zich ter ruste legde, was de vrede verzekerd. Ieder was blijde, dat de kwestie op deze wijze was opgelost, want zoowel het hoofd der To Napoe als dat der To Kadomboekoe had zijn roem gehandhaafd.

Nog eenmaal zou men bij elkaar komen te Peladia, om de slaven uit te leveren. Een hunner zou bij die gelegenheid dan doodgehakt worden door de overwinnaars en de overwonnenen. Want deze zaak was té belangrijk om met een buffel af te doen.

Den volgenden morgen — het was 27 Juni — braken we allen op, ieder blijde, dat hij huiswaarts kon keeren. Met Papa i Melemo zakte ik in een prauwtje de Possorivier af. Toen ik hem verzekerde dat hij zich kranig geweest had, gleed een vergenoegde glimlach over het vermagerde gelaat.

Zoo ben ik dan zeven dagen met onze Toradjasche vrienden op pad geweest. Als een hunner verkeerde ik met hen. Ik heb weer beter leeren zien en gevoelen wat het hart van onzen Toradja beweegt. Dit zal mij een groote steun zijn in mijne prediking; het zal mede helpen om de rechte tonen te leeren aanslaan om het gemoed van den Toradja in beweging te brengen. Want beweging moet er komen in het Toradjahart, dat nu vaak onbewogen is als een stilstaand meer. Christus onze Heer moet woning maken in hun hart, opdat er beweging kome ten leven.

Op die conferentiedagen zag ik de Toradjas in hunne verhouding onderling; ik zag welke plaats ze tegenover el-

kander innemen, waardoor het mij gemakkelijker is geworden de verschillende dorpshoofden op hunne waarde te schatten.

Ik wist, dat deze dagen, wat de taal betreft, voor mij eene teleurstelling zouden brengen. Wat werd er soms gerateld! Juist als op een volksvergadering in Holland! Er werd zoo vaak gezinspeeld op vroegere gebeurtenissen; zoovele rechts- termen, vooral in verband met vredesluit en oorlogvoeren, waren mij nog vreemd. Maar de gedachte: ik kom juist hier om meer in de taal door te dringen, bemoedigde mij steeds. Met blij gemoed mag ik getuigen, dat ik die dagen weer een trede hooger ben geklommen op de taalladder van den Toradja.

Den 17en Juli had de bijeenkomst te Peladia plaats. Verscheidenen vroegen mij of ik ook nu weer mede ging, zooals de maand te voren. Ik weigerde natuurlijk. Ik zei hun, dat ik gaarne met hen samen wilde leven, maar dat het slachten van zijn naaste verkeerd was. Onze Vader in de hemelen kan niet in blijdschap op u neer zien, als het bloed van uw broeder aan uwe handen kleeft. God heeft ons geschapen en Hij alleen heeft het recht ons tot Zich te nemen. „Ja maar” zoo wierp men mij tegen, „onze lamoas (goden) schenken geen vrede, zoolang er geen menschenbloed gevloeid is. Eerst wannner een onzer gedood is, is de vrede verzekerd.” Met Papa i Melempo er over sprekende, vertelde hij mij, dat dit doodhakken van een mensch bij het sluiten van den vrede oorspronkelijk niet bij hen in zwang was, maar dat de To Napoe het wilden. In hoeverre deze bewering waar is, kan ik niet nagaan. Papa i Melempo is iemand, die de gebruiken des lands veelal van den besten kant laat zien.

De lieden, die tegenwoordig geweest waren bij het doodhakken, vertelden mij na hunnen terugkeer, dat te Peladia bijna 1000 lieden te zamen waren gekomen. Nadat de To Onda'e aan hunne overwinnaars de To Napoe, de verschuldigde slaven gegeven hadden, bracht men een stokoude

vrouw te midden der vergaderden. Aan hare eene zijde stonden haar landgenooten de To Onda'e, anderzijds de To Napoe. Een paar nog vrij jeudige knapen stonden met uitgetrokken zwaard gereed. Op bevel hakten zij op dit slachtoffer van het heidendom los, zoodat zij in een oogenblik tijds overleden was. Honderden van de saangestroomden gaven nu het lijk nog een houw met hun zwaard, daarmede hun deelnemen aan dit offer voor de Iamoa's betuigende. Niet ten onrechte heet deze plechtigheid masasa = fijn hakken. Het schedelgedeelte, waar het haar aan zat, werd door de To Napoe verdeeld. Hiermede was de vrede voltooid. Men kiest bij voorkeur jeugdige knapen voor dit doodhakken om ze daarvoor aan bloed gewend te doen raken. Dit is òòk een wijze van opvoeden!

Dat deze ruwe uiting van het heidendom niet verhinderd is geworden door het Gouvernement, ligt aan omstandigheden, die de Heer Engelenberg niet in zijne hand had. In 't vervolg zal zoo'n barbaarsch gebruik in de invloedssferen van het Gouvernement nimmer meer kunnen voorkomen, want de To Napoe zijn sedert overwonnen, hun land is bij het Gouvernementsgebied ingelijfd en onder de vredesvoorwaarden is opgenomen, dat er niet meer mag doodgehakt worden.

Ten slotte nog een opmerking. In die dagen hoorde ik meermalen de vraag: maar waarom wordt dat doodhakken van één persoon zoo bar gevonden; waarom daarvan zooveel drukte gemaakt? Als wij Europeanen de hand eens in eigen boezem steken, komt ze er dan niet melaatsch uit? Worden in onze moderne oorlogen niet duizenden in één slag neergelegd? Doet dit geval niet denken aan de geschiedenis van den splinter in buurmans — en den balk in eigen oog?

Hierin ligt veel waars, maar men vergeet daarbij, welke beginselen in het spel zijn. Het beste deel der beschaafde wereld verfoeit toch den oorlog. Het dooden van zoovelen in onze oorlogen is geheel en al in strijd met het be-

ginsel waaruit wij leven, het beginsel, dat de Heiland der wereld ons heeft geleerd, toen Hij sprak: „Hebt uwe vijanden lief.”

En hoe is het nu in de heidenwereld hiermede gesteld? 't Is waar daar vallen niet zoovele dooden in den strijd, maar het aantal bewoners des lands is ook veel kleiner. Maar waar ik vooral op wijzen wil is dit: het dooden van den naaste, zooals ik U hierboven beschreef, en zooals dat ook bij het koppensnellen voorkomt, is hier een vrucht van den heidenschen godsdienst. In de heidenwereld doodt men zijn naaste krachtens zijn beginsel; in de gekerstende landen doet men zulks ondanks, in strijd met zijn beginsel. Hierin zijn wij Christenen dus een schrede vooruit, al voegen we er beschaamd aan toe, dat we veel verder moesten zijn, als we zien op de kracht en het voorbeeld van onzen Zaligmaker Jezus Christus.

Mogen we er door gedrongen worden om dicht in de gemeenschap te leven met Hem, die gekomen is om den Vrede des Vaders aan allen te schenken!